

Katastrophe? War es eine Lappalie? Oder einfach nur etwas Unalltägliches [Schulze 2009, S. 35]? Парцеляція виконує різноманітні стилістичні функції, які сприяють посиленню загального експресивного фону текстів художнього мовлення.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Постмодерністське художнє мовлення є складною багаторівневою цілісною структурою, яка створена із мовного матеріалу і наповнена різнотипною інформацією. Це зумовлено, з одного боку, тим, що мовні одиниці всіх рівнів, перебуваючи у тісному зв'язку і взаємодії, кожен елемент і вся система в цілому набувають особливого семантичного навантаження. Текст художнього твору може нести не тільки інформацію про факти, події, процеси об'єктивної реальності, факти і образи, створені уявою митця, не тільки передавати ставлення до них персонажів і автора, а й містити приховану інформацію. На нашу думку, саме за допомогою експресивно-синтаксичних маркерів (засобів, прийомів та фігур) можна відстежити закономірності структури постмодерністського мовлення та збагнути ідею експериментального тексту. Здійснені нами кількісні та якісні підрахунки засвідчують, що німецький постмодерністський роман є експресивно насиченим і цікавим для інтерпретації. Перспективу дослідження складає глибинний якісний аналіз синтактико-стилістичних маркерів експресивного синтаксису на рівні мікро та макроструктур них утворень.

Література

- Бехта І.А. Авторське експериментаторство в англійській прозі ХХ століття / Іван Антонович Бехта. – Львів : ПАІС, 2013. – 268 с. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс : [учеб.] / Маргарита Петровна Брандес. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с. Кожевникова Н.А. Синтаксическая синонимия в художественном тексте / Н.А. Кожевникова // Вопросы языкознания. – 2005. – № 2. – С. 82 – 88. Кострова О.А. Экспрессивный синтаксис современного немецкого языка : [учеб. пособ.] / Ольга Александровна Кострова. – М.: Флинта: Московский психолого-социальный ин-т, 2004. – 240 с. Пустовар О.В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові : дис. кандидата філол. наук : 10.02.04 / Пустовар Ольга Вікторівна. – Запоріжжя, 2006. Левицкий В.В. Квантитативные методы в лингвистике / В.В. Левицкий. – Винница: Нова Книга, 2007. – 264 с. Мартинюк А.П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / А.П. Мартинюк. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – 196 с. Тошович Б. Экспрессивный синтаксис глагола русского и сербского / хорватского языков / Бранко Тошович. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – 560 с. – (Studia philologica). Braun P. Tendenzen in der deutschen Gegenwartssprache: Sprachvarietäten / P. Braun. – Stuttgart : Kohlhammer, 1998. – 268. S. Göttert K.-H. Einführung in die Stilistik / K.-H. Göttert, O. Jungen. – München : W. Fink, 2004. – 288 S. Brussig T. Helden wie wir / Thomas Brussig. – Frankfurt am Main : Fischer, 1998. – 336 S. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Frankfurt am Main : Peter Lang Verlag GMBH, 1993. – 341 S. Zifonun G. Grammatik der deutschen Sprache / Gisela Zifonun, Ludger Hoffmann, Bruno Strecker ; und Joachim Ballweg – Berlin; New York : de Gruyter Bd. I, 1997. – 2570 S. Grass G. Mein Jahrhundert / Günter Grass. – Göttingen : Steidl Verlag, 1999. – 383 S. Mohr F. Flashback Ost / Francis Mohr. – Dresden : Dresdener Buchverlag GbR, 2011. – 354 S. Schrobsdorff A. Du bist nicht so wie andere Mütter / Angelika Schrobsdorff. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, 1997. – 560 S. Schulze I. Handy / Ingo Schulze. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, 2009. – 288 S. Süskind P. Das Parfum / Patrick Süskind. – Zürich: Diogenes Verlag Zürich, 1985. – 336 S.

УДК 801.6; 802.085

РОЗОВА І. В.

(Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ МОДАЛЬНОСТІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ХХ СТОРІЧЧЯ

Стаття висвітлює специфічні особливості реалізації текстової категорії авторської модальності. Систематизовано мовний матеріал, який містить змістові характеристики прагматичних настанов авторської модальності.

Ключові слова: прагматична настанова, авторська модальність, текстові категорії, оцінний компонент.

Розова І. В. Лингвистический аспект исследования авторской модальности англоязычного художественного текста XX столетия. В статье раскрываются специфические особенности реализации текстовой категории авторской модальности. Систематизирован языковой материал, рассматривающий содержательные характеристики прагматических установок авторской модальности.

Ключевые слова: прагматическая установка, авторская модальность, текстовые категории, оценочный компонент.

Rozova I. V. Linguistic aspect of the author's modality research (on the material of the English fiction of XX century).

The article is focused on some definite peculiarities of the author's modality creation. This phenomenon is being submitted through the semantic disclosing of the whole set of pragmatic intentions.

Key words: pragmatic intention, author's modality, textual categories, evaluative component.

Визнання тексту одиницею комунікації [Данилич 2002, с. 108], а отже, одиницею аналізу досліджень у руслі лінгвістики тексту, зумовило необхідність виявлення й опису його сутнісних характеристик. До числа таких досліджень належить виділення й класифікація певних категорій тексту: 1) структурні – інформативність, глибина, пресупозиція, прагматика тощо; 2) семантичні – інтеграція, цілісність, зчеплення, ретроспекція, перспекція, партитурність, континуум, модальність тощо. За своєю суттю ці категорії є «сходінками пізнання» природи тексту, його органічних побудов і його функціонування. До розряду семантичних категорій тексту належить категорія авторської модальності, що безпосередньо пов'язана з особистістю автора, із проблемою особливого, художнього сприйняття автором навколишньої дійсності.

З позицій лінгвістики тексту, сатиричний текст розуміється нами як макрознак, що має не тільки особливий план вираження, але й специфічний план змісту. Планові змісту властива цілісність як смислова єдність, а також семантична зв'язність, забезпечувана реляцією текстотвірних інформативних блоків.

Інформативні блоки та їхні реляції утворюють простір «текстового світу», зону референції самого тексту, створюючи тим самим текстовий концепт, що може бути представлений у вигляді структури або моделі.

Дослідження сатиричного тексту в комунікативному ракурсі припускає виявлення особливостей певних сторін творчого процесу художника. Художнє пізнання дійсності відбувається з орієнтацією на певний емоційно-естетичний вплив мистецтва. Художник співвідносить зображуване і зображення з особливостями індивідуального і соціального відношення читача до дійсності і мистецтва – тобто виводить інтерпретанта на егоцентричну парадигму мови, на прагмасемантику. Створюючи сатиричний текст, він організує й акцентує ті чи інші плани, виходячи, свідомо або несвідомо, із уявлень про соціально-психологічну, культурно-художню орієнтацію читача. Естетичні цінності продукуються цілісною особистістю художника в єдності її свідомості і неусвідомлюваних психічних проявів. Здійснення функції впливу неможливе без звернення до вивчення мовної особистості, до вивчення ролі «людського фактору» в реалізації мовної системи. Ефект літературної комунікації визначається цілеспрямованою прагматичною настановою художника на емоційно-естетичний вплив.

Настанова є основою творчої активності художника. Передумовою створення настанови є мотив і потреба художника виразити у своєму витворі емоційний світ, систему цінностей, своє художнє світосприйняття «самовиразитися». Таким чином, **об'єктом** нашого дослідження виступає прагматична настанова сатиричного тексту, а її **предметом** – категоріальні ознаки прагматичної настанови досліджуваного тексту.

Метою нашого дослідження треба вважати вивчення специфіки текстової інтерпретації авторської модальності, яка встановлюється на основі творчості особистості, її різних характеристик, обставин її включеності у світ дійсності тощо.

Для реалізації мети треба вирішити такі **завдання**:

- 1) встановити оцінні, етичні та ціннісні характеристики прагматичних настанов авторської модальності;
- 2) виявити лінгвістичний спектр прагматичних настанов авторської модальності;
- 3) встановити негативно-оцінні суб'єктивно-модальні змісти, що різняться за ступенем емоційності й експресивності, а також співвідносяться із соціальною нормою.

Категорія авторської модальності реалізує такі прагматичні настанови в художньому тексті: на вираження суб'єктивно-оцінного ставлення до зображуваного або авторське самовираження; на створення морально-етичного настрою оповідання; на ціннісну орієнтацію читача.

Прагматична настанова на вираження авторського суб'єктивно-оцінного ставлення до зображуваного або його самовираження передбачає спрямованість мовних засобів на

повідомлення реципієнтові авторського оцінного уявлення про предмет зображення, на вираження його особистісної позиції, суб'єктивного світосприйняття. Головним позитивним образом сатиричного твору слугує сам автор, який судить про людей, явища з певної суб'єктивної позиції, саме з цієї позиції викриває й висміює їх. У сатиричному творі важливе не тільки те, що піддається висміюванню, але й те, хто висміює, з якої позиції сатирик підходить до зображуваного.

Прагматична настанова на створення морально-етичного настрою оповіді визначає таку організацію мовних модальних засобів, яка орієнтована на психологію реципієнта і обумовлена моральним ставленням художника до зображуваного.

Прагматична настанова на ціннісну орієнтацію читача передбачає орієнтованість мовних модальних засобів на виклик творчих устремлінь читача. Прагматична спрямованість ціннісної орієнтації виявляється прихованою за удаваною самостійністю читача у формуванні власної оцінки, зумовленої авторським модальним ставленням до зображуваного. Незважаючи на враження вірогідності оповідання, яке створюється об'єктивною фактуальною інформацією, авторська оцінка імпліцитно присутня в сатиричному тексті. Для отримання почуття морального задоволення і для того, щоб претендувати на певний (престижний) соціальний статус, реципієнтові необхідно декодувати імпліцитно закладену в сатиричному тексті інформацію, знайшовши протиріччя, що лежить в основі сатиричного ефекту, наприклад:

*Lord Copper quite often gave banquets: They took place in restaurants which existed solely for such purposes, amid decorations which reminded Lord Copper of his execrable country seat at East Finchley; the provisions very bad and very expensive; the guests were assembled for no other reason to rejoice on the occasions which Lord Copper celebrated; **they** were there either because it was part of **their** job or because **they** were glad of a free dinner. Many were already on Lord Copper's pay roll and they thus bound their working day prolonged by some three hours without recompense – with the forfeit, indeed, of the considerable expenses of dressing up, coming out at night, and missing the last train home; those who were normally the slaves of other masters, were, Lord Copper felt, **his** for the evening. He **had bought** them, and **found** them, hand and foot with consommé and cream of chicken, turbot and saddle, duck and peche melba.*

[Waugh, Scoop, с. 215]

Авторська прагматична постанова визначає семантичну і синтаксичну організацію цієї надфразової єдності. Розгалужений комплекс з великою кількістю підрядних зворотів уведений автором з метою ускладненого зображення “бенкету”, розкриття читачеві взаємовідносин між представниками вищого ешелону влади і рядовими журналістами. Означення *life-size, large, long* у поєднанні з прислівником *unduly* стосовно “бенкету” створює у наведеному прикладі емоційну конотацію сатири. Сатира у розповіді посилюється залученням переліку причин, з яких журналісти присутні на бенкеті; *they were there either because it was part of their job or because they were glad of a free dinner...*

З розповіді читач стає свідком контрасту між викладеними фактами і реальним станом справ у редакції. Уведення автором особових займенників “*they*”, “*his*”, присвійного займенника “*their*” і вказівного “*those*”, предикатів “*had bought*”, “*had found*” стосовно тих забаганок лорда Коппера, які принижують людську гідність, орієнтує читача у справжній ситуації. Лорду Копперу притаманний розрахунок, цинізм, злочинна зневага до людей. У суспільстві “сильних світу цього” безпощадно діє закон соціальних “джунглів”. Егоїзм, погані вчинки і хижацькі претензії Коппер виправдовує “вищими” вимогами бізнесу. Незважаючи на достовірність оповіді, що створюється об'єктивною фактуальною інформацією, авторська негативна оцінка імпліцитно наявна у надфразовій єдності. Читачеві пропонується самостійно дійти висновку про згубний вплив грошей та влади на людину.

Прагматичні настанови, які реалізуються категорією авторської модальності у художньому тексті, посилюють потенціал взаємовпливу.

Сатиричному текстові притаманна відсутність поняття «норми», тому що сатиричний текст «аномальний» за своєю природою, тобто навіть якщо автор зосереджений на прозі

життя, то він вдається до таких прийомів художньої обробки, що виводить її за межі норми, а іноді й реальності [Арутюнова 1999, с. 85], наприклад:

*Can't understand what all the trouble's about. They're all **jolly chaps** when you get to know them British officials, traders, arabs, natives, Indian settlers – they were all to my new friend jolly good chaps. Such an odd thing they couldn't get on better. Of course different races had different ideas – **some didn't wash, some had queer ideas about honesty, some got out of hand at times when they'd had too much to drink.***

[Waugh, The Complete Short Stories, с. 67]

У цьому прикладі автор не схвалює ганебні режими життя *jolly chaps* – представників різних верств населення країни, що розвивається.

Сміливість, усупереч скутості, наповнення традицією, хвилюючою новизною – ось у чому, на нашу думку, бачить автор свою мету і своє найперше завдання, і думка про те, що «цього ще ніхто і ніколи не робив», незмінно служить рушієм усіх його творчих зусиль (Манн 1986, с. 118), наприклад:

*'Still', he said, that's nobody's buisness but their own. **If only they'd all let, each other alone to go their own ways there wouldn't be any problems.** As for religions, well, there was a lot of good in them all – Hindu, Mahommedan, Pagan: the missionaries did a lot of good too – Wesleyan, Catholic, Church of England, all jolly good fellow.*

[Waugh, The Complete Short Stories, с. 67]

У цьому прикладі автор засуджує безвілля і підлабузництво корінних мешканців країни, що розвивається.

Звернення сатиричної літератури до аномального і виняткового пояснюється не просто бажанням здивувати і завоювати читача. Причина полягає в тому, що ненормативне явище вже саме по собі сприймається семіотично, це знак прихованого змісту [Арутюнова 1999, с. 30]. Авторська модальність – складна структура, якій властиві смисли несхвалення, що різняться за ступенем емоційності й експресивності, а також співвіднесеності із соціальною нормою [Донскова 1982, с. 5]. У нашій роботі виділяються наступні негативно-оцінні суб'єктивно-модальні змісти: несхвалення, осуд, відраза, обурення, презирство, наприклад:

Later in the day he surprised me by casually mentioning his son.

"Son?"

"Yes. I'm a boy of twenty-seven at home. Awfully nice fellow. I wish I could get back more often to see him But he's got his own friends and I dare say he's heppy by himself. He's interested in the theatre".

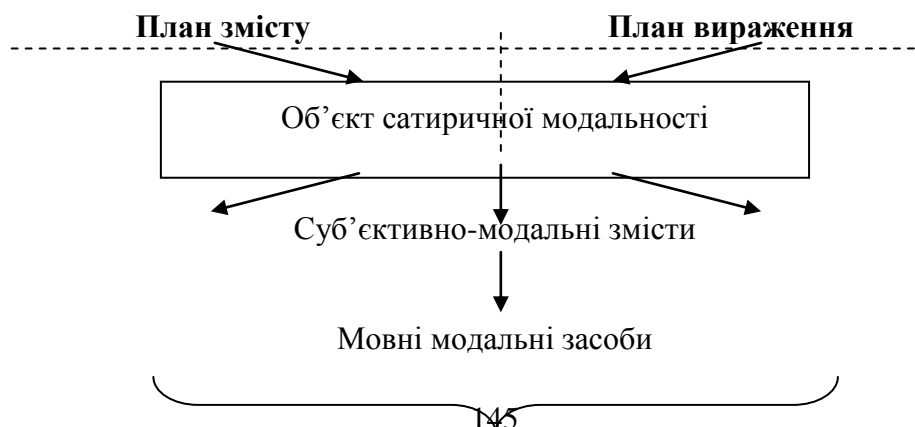
"I send him as much as I can, but he has to be welldressed, you know and so about a good deal and enter tack, and all that takes money. Still, I expect it'll lead to some thiny in the end. He's a jolly good fellow".

[Waugh, The Complete Short Stories, с. 69]

У наведеному прикладі автор демонструє відразу до жадібності молодого джентельмена, його байдужості і споживацького ставлення до власного батька.

Система мовних модальних засобів, що наділена цими суб'єктивно-модальними змістами, утворює наступний модальний контекст (див. рис. 1).

Рис.1. Схема апарату дослідження авторської модальності

Модальний контекст

Цей апарат дослідження застосовується при аналізі авторської модальності, тобто взаємодія плану змісту і плану вираження цієї текстової категорії дозволяє дійти **висновку** про те, що авторська модальність є водночас елементом світогляду людини й елементом мови – це двоїста концептуальна категорія художнього тексту, що дозволяє авторові виразити його емоційно-оцінні позиції (Фомичева 1992, с. 19), його безпосередньо-негативне ставлення до різних об'єктів критики.

Література

- Арутюнова Н. Д.* Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М. : Яз. рус. культуры, 1999. – 896 с.
Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 189 с.
Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1989. – 264 с.
Гальперин И. Р. Стилистика английского языка / И. Р. Гальперин. – М. : Высш. шк., 1977. – 332 с.
Данилич В. С. Текст как произведение мыслящего субъекта / В. С. Данилич // Нова філологія. – Запоріжжя : Вид-во Запоріз. держ. ун-ту, 2002. – № 1 (12). – С. 105-106.
Донскова О. А. Средства выражения категории модальности в драматургическом тексте (на материалах англо-американской драмы XX века) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / О. А. Донскова; Моск. гос. пед. ин-т им. М. Горького. – М., 1982. – 24 с.
Колшанский Г. В. Контекстная семантика / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1980. – 150 с.
Манн Т. Художник и общество (статьи и письма) / Т. Манн. – М. : Наука, 1986. – 359 с.
Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 8-69.
Тураева З. Я. Лингвистика текста : пособие для студ. пед. ин-тов / З. Я. Тураева. – М., 1987. – 127 с.
Фомичева Ж. Э. Интертекстуальность как средство воплощения иронии в современном английском романе : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Ж. Э. Фомичева; Гос. пед. ун-т им. А. Герцена. – С. Пб., 1992. – 15 с.
Янко Т. Е. Этические знания и их «предметное» воплощение / Т. Е. Янко, Н. К. Рябцева // Логический анализ языка : языки этики ; отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Яз. рус. культуры, 2000. – 448 с.
Waugh E. Black Mischief / E. Waugh. – Harmondsworth: Penguin Books, 1997. – 238 p.
Waugh E. Scoop. A Novel about Journalists / E. Waugh. – Harmondsworth: Penguin Books, 1978. – 222 p.
Waugh E. The Complete Short Stories / E. Waugh. – L.: David Campbell Publishers Ltd, 1998. – 592 p.

УДК УДК 811.11

САВЧЕНКО Н.Н., ХОЛМОГОРЦЕВА И. С.

(Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина)

ЦИТАТА КАК РЕЧЕВОЙ СПОСОБ РЕАЛИЗАЦИИ КАТЕГОРИИ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ В ТЕКСТЕ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ПАРОДИИ

В статье рассматриваются признаки цитат, определяющие реализацию категории интертекстуальности в тексте англоязычной пародии.

Ключевые слова: реализация категории интертекстуальности, цитата, текст пародии, комический эффект.

Савченко Н. Н., Холмогорцева И. С. Цитата як мовний спосіб реалізації категорії інтертекстуальності в тексті англomовної пародії. У статті розглядаються ознаки цитат, які визначають реалізацію категорії інтертекстуальності в тексті англomовної пародії.

Ключові слова: реалізація категорії інтертекстуальності, цитата, текст пародії, комічний ефект.

Savchenko N. N., Kholmogortseva I. S. Quotation as speech means of realizing intertextuality in the text of English parody. This article addresses the quotation features which determine realization of intertextuality in the text of English parody.

Key words: realization of intertextuality, quotation, the text of parody, comic effect.

Основными речевыми способами реализации категории интертекстуальности в любом тексте могут служить цитаты, аллюзии, реминисценции [Genette 1982, с. 87-88]. В нашем